

בית העם

שיג ושיח ציוני

ארץ זבת חלב ודבש תמרים

צמחונות - טבעונות ביהדות ובישראל

“בעלי החיים בעולם חיים בשביל עצמם. הם לא נוצרו בשביל בני האדם יותר מאשר אנשים שחורים נוצרו בשביל לבנים, או נשים בשביל גברים.”
אליס ווקר, סופרת ופעילה חברתית, זוכת פרס פוליצר בשנת 1983

הצמחונות והטבעונות צוברות בשנים האחרונות תאוצה עצומה בעולם כולו. מדינת ישראל היא אחת המובילות בתחום זה.

האם יש קשר בין הבחירה בתזונה ובאורח חיים צמחוני/טבעוני לבין היהדות? איך זה שישראל מובילה במספרי הצמחונים ביחס לגודל האוכלוסיה, וכך גם בקולינריה הטבעונית? מוסף בית העם זה מתמודד עם סוגיות אלה ונוספות. בסופו אנו מזמינים אתכם להנות מהכנה משותפת של מתכונים טבעוניים, וסעודה בצוותא.

“אוכל בשביל לחיות או
חי בשביל לאכול?”

- מהו המקום של האוכל בתודעתך שלך במציאות חייך? במשפחתך? בקהילה בה אתה חי?
- האם יש “משהו יהודי” (ערכים, מנהגים, מסורת, תפיסת עולם, הרקע מהבית והמשפחה) באופן שבו אתה מתייחסת לאוכל? בוחרת מה לאכול? הטקסים שאתה מקיימת סביבו?
- מהו תפקיד האוכל בעיצוב קהילה והסטוריה?

“אנחנו לא רק מספרי הסיפורים של ההסטוריה שלנו, אלא גם הסיפורים עצמם. אם אשתי ואני נגדל את בננו כצמחוני, הוא לא יטעם מהאוכל של סבתא רבא שלו. הוא לא יקבל ממנה את הביטוי הישיר והיחודי הזה של אהבה, הוא לעולם לא יחשוב עליה כעל הבשלנית המדהימה ביותר שאי פעם חיה. הסיפור ההיסטורי שלה, של המשפחה שלנו, יצטרך להשתנות.”
לאכול בעלי חיים, ג'ונתן ספרן פוייר

צמחונות

● האם את/ה מסכימ/ה עם פרשנותו של רש"י? עולים בדעתך אזכורים אחרים מהמקורות היהודיים אשר אומרים אחרת?
 ● האם אתה מוצא קשר בין היהדות והדרך בה אתה תופס אותה לבין צמחונות?

”וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, הִנֵּה נַתְתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע וְרֵעַ אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ, וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ פְרִי-עֵץ, זֶרַע זֶרַע: לָכֶם יִהְיֶה, לְאֹכְלָהּ” בראשית א' ל"ט
 ”וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים, אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו; וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ, וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ. וּמִזֶּרְעְכֶם וְחַתְנְכֶם, יִהְיֶה, עַל כָּל-חַיַּת הָאָרֶץ, וְעַל כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם; בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה וּבְכֹל-דְּגַי הַיָּם, בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ. כָּל-רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא-חַי, לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: כַּיֶּדֶק עֵשֶׂב, נִתְּתִי לָכֶם אֶת-כָּל-אֶדְ-בְּשָׂר, בְּנִפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכְלוּ” בראשית ט' א-ד

מהפסוקים בבראשית ניתן להבין כי בתחילה בני האדם צוו שלא לאכול בשר. רק לאחר המבול, לפי הכתובים, הורשו בני האדם לאכול בעלי חיים, אך עם הסתייגות- ”אך בשר, בנפשו דמו לא תאכלו”. לפי רש"י: ”בשר בנפשו. אסר להם אבר מן החי כלומר כל זמן שנפשו בו לא תאכלו הבשר: בנפשו דמו. בעוד נפשו בו: בשר בנפשו לא תאכלו. הרי אבר מן החי ואף בנפשו דמו לא תאכלו הרי דם מן החי:”

טבעונות וצער בעלי חיים

בכתובים ניתן למצוא התייחסויות לדרך בה יש להתייחס לבעלי חיים ולא רק האם וכיצד יש לאכול אותם: יום מנוחה שבועי וסיוע כאשר חיה נמצאת במצוקה הן רק שתי דוגמאות.
 ויום, השביעי--שבת, ליהוה אלהיך: לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובנך ובתך, עבדך ובאמתך ובהמתך, וגרך, אשר בשעריך” שמות כ
 ”כִּי-תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנֵאָד, רֹבֵץ תַּחַת מִשְׁאוֹ, וְחִדְלָתָ, מֵעֹבֹב לוֹ--עֹבֹב תַּעֲזֹב, עִמּוֹ” שמות כ"ג, ה

על היחס של היהדות לבעלי החיים כותבת גם השחקנית מים ביאליק (המפץ הגדול):
 ”אני נשאלת פעמים רבות על הזווית היהודית בטבעונות שלי. אני נשאלת רבות: מה עם מרק עוף? האם זו לא מצווה לאכול בשר בשבת? מה את אוכלת בפסח? מה עם קורבן הפסח? מה עם עוגת דבש בראש השנה?! מלבד אנשים אשר שואלים אותי איך אני יכולה לחיות בלי בקר או כבד קצוץ, אנשים רבים רוצים לדעת האם יש קשר דתי או יהודי לטבעונות. האמת היא שיש. במשך אלפי שנים החשיבות של כבוד לחיי בעלי החיים והקטנת הסבל שהם עוברים היו חלק מהמסורת היהודית. התורה דנה בדרכים רבות להקטנת האכזריות כלפי בעלי חיים ומדגישה כיצד לטפל בהם, כמו למשל הדרישה להאכיל את בעלי החיים לפני שאנו מתיישבים לאכול. התורה דנה ביחסים האינטימיים והמשמעותיים שלנו, בני האדם, עם החיות ומציגה את זכויות בעלי החיים כיחידות ובעלות ערך.”

● כיצד המורשת היהודית משפיעה על יחסך לבעלי חיים, אם בכלל?
 ● אם לא המסורת היהודית, מה מנחה אותך ביחסך לבעלי החיים? איזו מערכת ערכים?
 ● כיצד ניתן ליישב את הסתירה שבין היחס החומל של התורה כלפי בעלי חיים לבין מאכלים מן החי שהשתרשו במסורת היהודית לאורך מאות שנים?

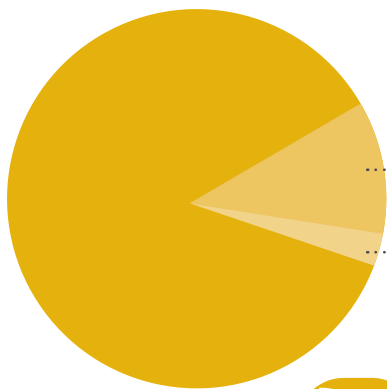

ישראל

"כִּי יְהוּה אֱלֹהֶיךָ, מִבֵּיאֵד אֵל-אֶרֶץ טוֹבָה: אֶרֶץ, נַחֲלֵי מַיִם--עֵינֹת וְתַהֲמוֹת, יִצְאִים בִּבְקֶעֶה וּבְהָר. אֶרֶץ חֹטֵה וְשֹׁעֲרָה, וְגִפְנִי וְתַאֲנֶה וְרִמּוֹן; אֶרֶץ-זֵית שָׁמֶן, וְדִבְשָׁ" דְבָרִים ח.

הנה מעט עובדות על ישראל אשר לקחה את התרבות הטבעונית לרמה חדשה לגמרי:

13% מהאוכלוסייה צמחונים

5% מהאוכלוסייה טבעונים

צהל מחוייב לספק מנה צמחוני לצמחונים גם ללא הצגת כל אישור

צה"ל מספק לחיילים הטבעוניים נעליים שאינן עשויות מעור של בעלי חיים

30% מספר הנשים הצמחוניות/טבעוניות עולה על מספר הגברים ב-

10 חברי כנסת צמחונים

2016 הטבעונות הופכת לטרנד עולמי

יום העצמאות "המנגל הטבעוני" אליו מגיעים אלפי אנשים

ישראל המדינה היחידה בעולם בה רשת דומינוס מייצרת פיצה טבעונית

תל אביב נבחרה ע"י המגזין The Daily Meal כיעד המומלץ ביותר ל-2015 לתיירים טבעוניים

ש"י עגנון, הסופר העברי זוכה פרס הנובל היה צמחוני. כך גם הרב קוק, הרב הראשי הראשון בישראל

- האם לדעתך קיים קשר בין הדרך בה היהדות מתייחסת לתזונה ולבעלי חיים לבין הנעשה בישראל?
- מהן לדעתך הסיבות לכך שמדינה קטנה כישראל, הפכה למובילה עולמית בתחום הקולינריה הטבעונית?

אורי שביט, בלוגרית ישראלית

"אנחנו אומה צעירה. אנחנו אומה של מהגרים. התרבות שלנו עדיין מתפתחת. היא עדיין גדלה ומשתנה כל הזמן. בגלל שבאנו לכאן מכל כך הרבה מדינות שונות ותרבויות שונות, אנשים כאן הם גמישים. ישראלים אוהבים לנסות דברים חדשים. הם לא חוששים משינוי. הם אוהבים חדשנות."

מתוך טיים אאוט (שבועון פנאי ותרבות ישראלי)

"ההפיכה של הצמחונים לרכש אישיותי מגניב שכל סלב מעוניין להתהדר בו, נובעת מהעובדה שצמחונות וטבעונות הן קודם כל מרדנות, ומרדנות הפכה לתכונה נחשקת ופופולרית... הבחירה בטבעונות מספקת מענה מושלם לתיעוב שרבים ברחבי העולם חשים עכשיו כלפי השיטה הקפיטליסטית, תאבת הבצע ומרובת הנזקים. בישראל הצרכנים גילו לאחרונה את כוחם... לכל אחד יש השפעה... כבר לא צריך לחכות למחוקקים שיחוקקו חוקים או אפילו שתהיה מסה של צרכנים, אפשר לפעול באופן אינדיבידואלי. זה כוח עצום לאדם הפשוט."

- מהכרותך עם הישראלים והישראליות, לאיזה מהסברים שמציעים אורי שביט וטיים אאוט, להתפשטותה של תופעת הטבעונות בישראל, אתה מתחבר יותר? תוכלי לנמק?
- האם אותן תכונות שמסבירות את הנהירה הישראלית אחרי טבעונות (גמישות, מרדנות, חדשנות, צורך בשינוי, רצון להשפיע, חיבור למגמות חברתיות גלובאליות) באות לידי ביטוי גם בעולמות תוכן ועשייה אחרים? איזה למשל?

מתוך "שבוז" – פורטל ישראלי לחיילים

"בשנים האחרונות החליט צה"ל להעניק לכ-100 טבעונים תוספת ניכרת בשכרם... מנתוני מרכז המזון הצה"לי עולה כי 50 בקשות לדמי כלכלה בגין טבעונות מוגשות בממוצע מדי שנה. במהלך השנה החל מרכז הציוד של צה"ל לנפק עבור הטבעונים נעליים מיוחדות העשויות מחומרים סינתטיים בלבד, אך זהות בצורתן לנעל הצבאית הסטנדרטית.

עבור החיילים הקרביים, השמירה על הטבעונות היא קשה יותר, בהיותם מעבירים ימים שלמים בשטח וכאשר תפריטם מורכב בעיקרו מטחינה, ירקות וקטניות. גם כאן ניתן מענה – החייל הטבעוני הקרבי רשאי לאחסן מזון – (שאותו יקנה מחשבון הקצבה הכספית שמתווספת למשכורתו) – במקרר משרדי הנמצא בכל מפקדה או משרד צבאי, ללא הגבלה בכמויות המזון ובסוגו."

- האם נכון שצה"ל, צבא שמשימותיו השוטפות והמיוחדות רבות ומורכבות, יקדיש זמן, מאמץ ומשאבים לטפל בכמה חיילים ספורים שבחרו בטבעונות כדרך חיים? מה הטיפול בטבעונים (כפי שעולה מהקטע) מעיד על הצבא הישראלי?
- אילו עוד אוכלוסיות בעלות צרכים יחודיים צריכות לדעתך, לזכות ביחס מיוחד, כגון זה בצה"ל?
- האם נכון שגופים ציבוריים בכלל יתנו יחס מותאם במיוחד לטבעונים/צמחונים?

